

DOMSTOLENS DOM
den 30 september 2003 *

I mål C-140/02,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från House of Lords (Förenade kungariket), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Regina

och

Minister of Agriculture, Fisheries and Food,

ex parte:

S. P. Anastasiou (Pissouri) Ltd m.fl.,

ytterligare deltagare i rättegången:

Cypfruvex (UK) Ltd och Cypfruvex Fruit and Vegetable (Cypfruvex) Enterprises Ltd,

* Rättegångsspråk: engelska.

angående tolkningen av rådets direktiv 77/93/EEG av den 21 december 1976 om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och att de sprids inom gemenskapen (EGT L 26, 1977, s. 20; svensk specialutgåva, område 3, volym 8, s. 6), i dess lydelse särskilt enligt rådets direktiv 91/683/EEG av den 19 december 1991 (EGT L 376, s. 29; svensk specialutgåva, område 3, volym 40, s. 17) och enligt kommissionens direktiv 92/103/EEG av den 1 december 1992 (EGT L 363, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 46, s. 135), senare ändrat särskilt genom kommissionens direktiv 98/2/EG av den 8 januari 1998 (EGT L 15, s. 34, och — rättelse — EGT L 127, s. 35),

meddelar

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G.C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena J.-P. Puissochet (referent), M. Wathelet, R. Schintgen och C.W.A. Timmermans samt domarna C. Gulmann, D.A.O. Edward, A. La Pergola, P. Jann, V. Skouris, F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr, C.N. Cunha Rodrigues och A. Rosas,

generaladvokat: C. Stix-Hackl,

justitiesekreterare: avdelningsdirektören L. Hewlett,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— S. P. Anastasiou (Pissouri) Ltd m.fl., genom D. Vaughan, QC, och M. Hoskins, barrister, befullmäktigade av P. Clough, solicitor,

- Cypfruvex (UK) Ltd och Cypfruvex Fruit and Vegetable (Cypfruvex) Enterprises Ltd, genom M. J. Beloff, QC, och R. Millett, barrister, befullmäktigade av M. Kramer, T. Goddard och S. Sheppard, solicitors,

- Förenade kungarikets regering, genom K. Manji, i egenskap av ombud, biträdd av P. M. Roth, QC, och J. Skilbeck, barrister,

- Republiken Greklands regering, genom K. Samoni, N. Dafniou och V. Kontolaimos, samtliga i egenskap av ombud,

- Europeiska gemenskapernas kommission, genom N. Niejahr och K. Fitch, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 8 april 2003 av:

S. P. Anastasiou (Pissouri) Ltd m.fl., Cypfruvex (UK) Ltd och Cypfruvex Fruit and Vegetable (Cypfruvex) Enterprises Ltd, Förenade kungarikets regering, Republiken Greklands regering och av kommissionen,

och efter att den 3 juni 2003 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 House of Lords har, genom beslut av den 17 december 2001 som inkom till domstolens kansli den 16 april 2002, i enlighet med artikel 234 EG ställt två frågor om tolkningen av rådets direktiv 77/93/EEG av den 21 december 1976 om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och att de sprids inom gemenskapen (EGT L 26, 1977, s. 20; svensk specialutgåva, område 3, volym 8, s. 6), i dess lydelse särskilt enligt rådets direktiv 91/683/EEG av den 19 december 1991 (EGT L 376, s. 29; svensk specialutgåva, område 3, volym 40, s. 17) och enligt kommissionens direktiv 92/103/EEG av den 1 december 1992 (EGT L 363, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 46, s. 135, nedan kallat direktiv 77/93), senare ändrat särskilt genom kommissionens direktiv 98/2/EG av den 8 januari 1998 (EGT L 15, s. 34, och — rättelse — EGT L 127, s. 35).

- 2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan å ena sidan producenter och exportörer av citrusfrukter, bland vilka återfinns S.P. Anastasiou (Pissouri) Ltd (nedan kallade Anastasiou m.fl.), etablerade i den delen av Cypern som ligger söder om Förenta nationernas buffertzonen och å andra sidan Minister for Agriculture, Fisheries and Food (behörig minister i England för jordbruk, fiske och livsmedel, nedan kallad ministern) med anledning av Cypfruvex (UK) Ltd:s och Cypfruvex Fruit and Vegetable (Cypfruvex) Enterprises Ltd:s (nedan gemensamt kallade Cypfruvex) import till Förenade kungariket av citrusfrukter med ursprung i den delen av Cypern som ligger norr om denna zon (nedan kallad den norra delen av Cypern). Citrusfrukterna vidarebefordrades till gemenskapen efter att ha passerat Turkiet och åtföljdes av sundhetscertifikat som utfärdats av de turkiska myndigheterna.

Tillämpliga bestämmelser

- 3 I artikel 12.1 i direktiv 77/93, i dess lydelse tillämplig på den omtvistade importen, föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall, åtminstone angående införsel till deras områden av de växter, växtprodukter och andra föremål som anges i bilaga 5 del B och som kommer från icke-medlemsländer, föreskriva

- a) att dessa växter, växtprodukter och andra föremål och deras emballage skall undergå en noggrann officiell kontroll, antingen av hela försändelsen eller genom representativa stickprov och, om nödvändigt, att transportfordonen också skall kontrolleras officiellt för att följande skall kunna säkerställas:

— att de inte är angripna av de skadegörare som anges i bilaga 1 del A.

— att de, rörande de växter och växtprodukter som anges i bilaga 2 del A, inte är angripna av de skadegörare som anges för växterna och växtprodukterna i den delen av bilagan.

— att de, rörande de växter och växtprodukter och andra föremål som anges i bilaga 4 del A, uppfyller de särskilda krav som anges för växterna och växtprodukterna i den delen av bilagan.

b) att de måste åtföljas av de certifikat som avses i artiklarna 7 och 8 och att sundhetscertifikatet inte får vara utfärdat tidigare än 14 dagar före den dag då växterna, växtprodukterna eller de andra föremålen lämnar det avsändande landet. Certifikaten skall utfärdas av myndigheter som bemyndigats för detta ändamål enligt Internationella växtskyddskonventionen, eller i fråga om icke-avtalsländer, på grundval av landets lagar eller andra författningar....

...”

- 4 I artikel 12 i direktiv 77/93 rörande införsel av produkter från icke-medlemsländer hänvisas följaktligen till artiklarna 7 och 8 i direktivet. I likhet med artikel 6 berör artiklarna 7 och 8 i princip växter, växtprodukter och andra föremål med ursprung i gemenskapen.
- 5 I artikel 7.1 i direktiv 77/93 föreskrivs att ett sundhetscertifikat kan utfärdas när det på grundval av den kontroll som fastställs i artikel 6.1 och 6.2 i direktivet anses att villkoren i denna bestämmelse är uppfyllda.
- 6 Enligt artikel 8.1 i direktiv 77/93 skall medlemsstaterna fastställa att de växter, växtprodukter och andra föremål som anges i bilaga 5 del A och som har förts in till deras områden från en medlemsstat skall undantas från ytterligare kontroll i enlighet med artikel 6 i direktiv 77/93, om de åtföljs av ett sundhetscertifikat från en medlemsstat.

7 I artikel 6.1 i direktiv 77/93 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall, åtminstone för införsel till en annan medlemsstat av de växter, växtprodukter och andra föremål som anges i bilaga 5 del A fastställa att dessa och deras emballage skall ha undergått en noggrann officiell kontroll, antingen av hela försändelsen eller genom representativa stickprov och, om nödvändigt, att transportfordonen också skall undergå en officiell kontroll för att följande skall kunna säkerställas:

- a) Att de inte är angripna av de skadegörare som anges i bilaga 1 del A.

 - b) Att de, då det gäller de växter och växtprodukter som anges i bilaga 2 del A, inte är angripna av skadegörare som anges för växterna och växtprodukterna i den delen av bilagan.

 - c) Att de, då det gäller de växter och växtprodukter och andra föremål som anges i bilaga 4 del A, uppfyller de särskilda krav som anges i den delen av bilagan.”
- 8 I artikel 6.4 i direktiv 77/93 tilläggs att de officiella kontroller som avses i bland annat punkt 1 i artikeln skall utföras regelbundet på producentens fastighet, helst på produktionsplatsen, och omfatta de växter eller växtprodukter som odlas, produceras eller används av producenten eller av annan anledning finns på hans fastighet liksom det odlingssubstrat som används där.

9 I artikel 9.1 i direktiv 77/93 föreskrivs följande:

”Vad gäller växter, växtprodukter eller andra föremål för vilka de särskilda krav som fastställs i bilaga 4 del A är tillämpliga, skall det officiella sundhetscertifikat som krävs enligt artikel 7 vara utfärdat i det land där växten, växtprodukten och de andra föremålen har sitt ursprung, utom

— vad gäller trä, om...

— i andra fall, om de särskilda krav som fastställs i bilaga 4 del A kan uppfyllas också på andra platser än den ursprungliga.”

10 De citrusfrukter med ursprung i den norra delen av Cypern som är föremål för tvisten vid den nationella domstolen ingår i kategorin ”[f]ruktur från *Citrus* L., *Fortunella* Swingle, *Poncirus* Raf. och hybrider av dessa med ursprung i tredje land”. Dessa produkter återfinns bland de växter, växtprodukter och andra föremål med ursprung i icke-medlemsland som anges i bilaga 5 del B till direktiv 77/93. De skall därför undergå en växtskyddskontroll. De kan även vara angripna av de skadegörare som anges i bilaga 1 eller bilaga 2 till nämnda direktiv.

11 Vidare återfinns de i bilaga 4 del A avsnitt I till direktiv 77/93. De får därför föras in till och transporteras i medlemsstaterna endast om de uppfyller särskilda krav i den mening som avses i artikel 9 i direktivet.

- 12 Dessa särskilda krav anges i punkterna 16.1—16.4 i bilaga 4 del A avsnitt I till direktiv 77/93. Den lydelse av dessa punkter som var gällande då den import som är föremål för tvisten vid den nationella domstolen ägde rum framgår av direktiv 92/103 (nedan kallade punkterna 16.1—16.4).
- 13 I punkt 16.1 föreskrivs bland annat att frukter av *Citrus L.*, *Fortunella Swingle*, *Poncirus Raf.* och hybrider av dessa med ursprung i tredje land skall "vara fria från stjälkar och blad" och deras emballage skall ha "en lämplig ursprungsmärkning".
- 14 I punkterna 16.2 a, 16.3 a och 16.4 a föreskrivs att dessa produkter, om de har sitt ursprung i ett icke-medlemsland där förekomst av skadegörare som avses i nämnda punkter har påvisats, skall omfattas av ett "officiellt uttalande... att frukterna har sitt ursprung i områden som har påvisats vara fria från ifrågakarande skadegörare". Om detta första krav inte kan uppfyllas uppställs i punkterna 16.2 b, 16.2 c, 16.3 b, 16.3 c och 16.4 b—d krav på att produkterna omfattas av ett "officiellt uttalande" att inga symptom på dessa skadegörare har iakttagits på produktionsplatsen eller i dess omedelbara närhet under en viss tidsperiod, eller, om inte heller detta krav kan uppfyllas, att frukterna har genomgått lämplig behandling mot ifrågakarande skadegörare.
- 15 Genom direktiv 98/2 ändrades punkterna 16.1—16.3 efter det att sakomständigheterna som är föremål för tvisten vid den nationella domstolen ägt rum. Därigenom ersattes bland annat punkt 16.3 med punkterna 16.3 och 16.3a (nedan kallade punkterna 16.1—16.3a i ändrad lydelse). Sedan denna ändring erfordras ett officiellt uttalande om att frukterna av *Citrus L.*, *Fortunella Swingle*, *Poncirus Raf.* och hybrider av dessa med ursprung i tredje land är fria från de skadegörare som avses i nämnda punkter innan de importeras till gemenskapen, även då dessa produkter har sitt ursprung i länder som har påvisats vara fria från dessa skadegörare. Detta är fallet vad gäller Cypern enligt kommissionens

beslut 98/83/EG av den 8 januari 1998 om erkännande av vissa tredje länder och vissa regioner i tredje länder som fria från *Xanthomonas campestris* (alla stammar som är patogena på *Citrus*), *Cercospora angolensis* Carv. & Mendes eller *Guignardia citricarpa* Kiely (alla stammar som är patogena på *Citrus*) (EGT L 15, s. 41).

- 16 Direktiv 77/93 har ersatts av rådets direktiv 2000/29/EG av den 8 maj 2000 om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen (EGT L 169, s. 1, nedan kallat direktiv 2000/29). Direktiv 2000/29 utgör huvudsakligen en kodifiering av direktiv 77/93. Innehållet i punkterna 16.1—16.3a i ändrad lydelse har dock inte ändrats.

Twisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 17 I domen av den 5 juli 1994 i mål C-432/92, Anastasiou m.fl. (REG 1994, s. I-3087) fastslog domstolen med anledning av de tolkningsfrågor som ställts av High Court of Justice (Queen's Bench Division) (Förenade kungariket) att direktiv 77/93 utgjorde hinder mot att en medlemsstats nationella myndigheter vid import av citrusfrukter från den norra delen av Cypern godtog sundhetscertifikat som utfärdats av andra myndigheter än Republiken Cyperns behöriga myndigheter.
- 18 Efter nämnda dom träffade de exportörer, som transporterade citrusfrukter med ursprung i den norra delen av Cypern till Förenade kungariket åtföljda av sundhetscertifikat som utfärdats av myndigheterna i "Turkiska republiken Nordcypern" och inte av behöriga myndigheter i Republiken Cypern, ett avtal med ett bolag bildat enligt turkisk rätt. Enligt detta avtal skulle citrusfrukter med ursprung i den norra delen av Cypern, åtföljda av sundhetscertifikat som utfärdats av myndigheterna i "Turkiska republiken Nordcypern", först transporteras med fartyg till Turkiet. Enligt avtalet skulle fartyget först anlöpa en

turkisk hamn och stanna där i minst 24 timmar utan att produkterna lossades eller importerades för att sedan fortsätta mot Förenade kungariket med ett sundhetscertifikat som utfärdats av de turkiska myndigheterna efter att de kontrollerat lasten ombord på fartyget.

- 19 Anastasiou m.fl. yrkade att ministern skulle förpliktas att förbjuda att citrusfrukter som importerats på detta sätt förs in till Förenade kungariket.
- 20 Talan ogillades i första instans genom dom av den 23 maj 1995. Även överklagandet av denna dom ogillades genom dom av den 2 april 1996. Anastasiou m.fl. överklagade denna dom till House of Lords, som ställde flera tolkningsfrågor till domstolen för att få klarhet i huruvida om, och i förekommande fall på vilka villkor, en medlemsstat enligt direktiv 77/93 kan godta ett sundhetscertifikat utfärdat av myndigheterna i ett avsändande icke-medlemsland som inte är växternas ursprungsland då dessa växter omfattas av särskilda krav enligt bilaga 4 del A avsnitt I till direktiv 77/93.
- 21 I domen av den 4 juli 2000 i mål C-219/98, Anastasiou m.fl. (REG 2000, s. I-5241) fastslog domstolen att en medlemsstat enligt direktiv 77/93 kan tillåta införsel i landet av växter som har sitt ursprung i ett icke-medlemsland och för vilka ett sundhetscertifikat skall utfärdas om att i synnerhet särskilda krav iakttagits, om växterna — då det inte föreligger något certifikat som utfärdats av de behöriga myndigheterna i ursprungslandet — åtföljs av ett certifikat som utfärdats i ett icke-medlemsland som inte är växternas ursprungsland och under förutsättning att:

— växterna har importerats till det land i vilket kontrollen utförts innan växterna exporterats från detta land till gemenskapen,

— växterna befunnit sig i detta land under en sådan tidsperiod och under sådana förhållanden att lämpliga kontroller kunnat utföras, och

— växterna inte omfattas av särskilda bestämmelser som endast kan iakttas på ursprungsplatsen.

22 I nämnda dom fastslog domstolen även att det inte ankommer på den berörda medlemsstaten att beakta skälen till att sundhetscertifikatet inte utfärdats i växternas ursprungsland för att den skall kunna bedöma om certifikatet uppfyller kraven i direktiv 77/93.

23 När House of Lords återupptog handläggningen av det där anhängiga målet gjorde Anastasiou m.fl. gällande att de aktuella citrusfrukterna omfattas just av det särskilda kravet i punkt 16.1 på att emballaget skall ha en lämplig ursprungsmärkning. Enligt Anastasiou m.fl. kan detta särskilda krav endast uppfyllas i ursprungslandet, varför ministern inte får godta det sundhetscertifikat som utfärdats av de turkiska myndigheterna. Parterna tvistade därvid om vilken betydelse den genom direktiv 98/2 införda ändringen av punkterna 16.2—16.3a kunde ha för tolkningen av punkt 16.1.

24 House of Lords ansåg att det utifrån domen av den 4 juli 2000 i det ovannämnda målet Anastasiou m.fl. inte var möjligt att avgöra den för den där anhängiga tvisten avgörande frågan huruvida det är möjligt att förse emballaget med en lämplig ursprungsmärkning i den mening som avses i punkt 16.1 på en annan plats än på växternas ursprungsplats. House of Lords noterade därvidlag att

generaladvokaten i sitt förslag till avgörande hade föreslagit att domstolen skulle besvara frågan nekande. House of Lords beslutade därför att återigen vilande-förklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

- ”1. När citrusfrukter med ursprung i ett icke-medlemsland transporterats till ett annat icke-medlemsland, kan det särskilda kravet enligt punkt 16.1 i bilaga 4 del A avsnitt I till direktiv 77/93/EEG, nu [rådets] direktiv 2000/29/EG [av den 8 maj 2000 om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen], på att emballaget för citrusfrukterna skall ha en lämplig ursprungsmärkning endast uppfyllas i ursprungslandet, eller kan nämnda krav också uppfyllas i det andra icke-medlemslandet?

2. Skall ett sådant officiellt uttalande om ursprungslandet som föreskrivs i punkterna 16.2—16.4 i [bilaga 4 del A avsnitt I till] direktiv 2000/29/EG göras av myndigheterna i ursprungslandet eller kan det även göras av myndigheterna i det andra icke-medlemslandet?”

Bedömningen av tolkningsfrågorna

- 25 Den hänskjutande domstolen har ställt frågorna för att få klarhet i huruvida direktiv 77/93 kan tolkas så att ett sundhetscertifikat kan utfärdas av myndigheterna i ett icke-medlemsland som inte är växternas ursprungsland då dessa växter omfattas av det särskilda kravet på att deras emballage skall ha en lämplig ursprungsmärkning enligt punkt 16.1 samt huruvida denna tolkning påverkas av de genom direktiv 98/2 införda ändringarna av punkterna 16.2 och 16.3 i direktiv 77/93. Domstolen kommer nedan att pröva de båda frågorna gemensamt.

Yttranden som har inkommit till domstolen

- 26 Anastasiou m.fl., den grekiska regeringen och kommissionen har gjort gällande följande. Syftet med både det särskilda kravet på att växternas emballage skall ha en lämplig ursprungsmärkning och det särskilda kravet på officiellt uttalande om växternas ursprung är att säkerställa en högre skyddsnivå än vad som kan uppnås genom att myndigheterna i det icke-medlemsland från vilket växterna avsänds endast utfärdar ett sundhetscertifikat. Denna högre skyddsnivå kan uppnås genom att det blir möjligt att gå tillbaka till smittokällan och genom att samarbetet underlättas mellan den medlemsstat som importerar produkterna och produkternas ursprungsland. Dessa krav kan således endast uppfyllas om de föreskrivna formaliteterna utförs av de officiella myndigheterna i växternas ursprungsland, men inte om de utförs av myndigheterna i ett annat icke-medlemsland, då de endast lägger fakturor eller transporthandlingar till grund för sin bedömning.
- 27 Anastasiou m.fl., den grekiska regeringen och kommissionen har vidare anfört följande. Inte heller efter den genom direktiv 98/2 införda ändringen av punkterna 16.2 och 16.3, genom vilken ett "officiellt uttalande" skall göras i fler fall, skall det särskilda kravet på officiellt uttalande om produkternas ursprung i artikel 16.2—16.3a i ändrad lydelse tillämpas tillsammans med det i punkt 16.1 i ändrad lydelse föreskrivna särskilda kravet på ursprungsmärkning. Att ett officiellt uttalande skall göras i fler fall innebär ett ytterligare skydd genom att det säkerställs att det sundhetscertifikat som åtföljer växterna har en fortsatt permanent förbindelse med växternas ursprung, medan den ursprungsmärkning som anbringats på emballaget kan försvinna om emballaget skadas. Det är således inte möjligt att av de genom direktiv 98/2 införda ändringarna göra någon form av slutledning e contrario att kravet i punkt 16.1 kan uppfyllas på en annan plats än på ursprungsplatsen.
- 28 Den grekiska regeringen har erinrat om att domstolen i vart fall i punkt 40 i den ovannämnda domen av den 5 juli 1994, Anastasiou m.fl., slog fast att det är

uteslutet att i administrativt hänseende samarbeta med myndigheterna i en sådan enhet som den i den norra delen av Cypern som varken har erkänts av gemenskapen eller av medlemsstaterna. Under sådana förhållanden kan medlemsstaterna inte godta de sundhetscertifikat som utfärdats av myndigheterna i denna statsbildning.

- 29 Cypruvex och Förenade kungarikets regering har däremot gjort gällande att de särskilda krav som avses i tolkningsfrågorna kan uppfyllas i vilket icke-medlemsland som helst utöver produkternas ursprungsland, vilket även domstolen har slagit fast i domen av den 4 juli 2000 i det ovannämnda målet Anastasiou m.fl.
- 30 Detta är vanligt förekommande i den internationella handeln, och det sker enligt fastlagd praxis som dessutom står i överensstämmelse med bestämmelserna i artikel 12.1 b i direktiv 77/93. Enligt dessa bestämmelser skall nämligen myndigheterna i det avsändande landet utfärda sundhetscertifikat för det fall växterna lämnat ursprungslandet mer än 14 dagar innan de lämnat det avsändande landet.
- 31 Enligt Cypruvex och Förenade kungarikets regering skall orden "kan uppfyllas" i artikel 9.1 i direktiv 77/93 tolkas så att de innebär att inspektören i ett annat icke-medlemsland än ursprungslandet skall kunna utföra erforderade kontroller. Det råder emellertid inte något tvivel om att nämnda inspektör är förmögen att kontrollera att en försändelse har en ursprungsmärkning. Kontrollen utförs under samma villkor som kontrollen av det i punkt 16.1 föreskrivna särskilda kravet på att växterna skall vara fria från stjälkar och blad.

- 32 Det ankommer på myndigheterna i det icke-medlemsland som utfärdar sundhetscertifikaten att fastställa hur denna kontroll skall genomföras och huruvida en märkning är lämplig eller ej. Det är visserligen riktigt att medlemsstaterna inte direkt kan grunda sin bedömning på att myndigheterna i "Turkiska republiken Nordcypern" deltagit i växtskyddsförfarandet. Däremot får de samarbeta med de turkiska myndigheterna som kan intyga att såvitt de vet de särskilda kraven faktiskt har uppfyllts i den norra delen av Cypern.
- 33 Att det inte erfordras något officiellt ingripande från inspektören vad gäller anbringandet av märkningen bekräftas av de nya krav som införts genom direktiv 98/2. I detta direktiv föreskrivs att det "officiella uttalandet" angående produkternas ursprung alltid skall göras utöver det krav som anges i punkt 16.1 som ännu inte ändrats. Att detta nya direktiv antogs bekräftar att de båda särskilda kraven — ursprungsmärkning och officiellt utlåtande — har olika syften.
- 34 Vad gäller det särskilda kravet på officiellt uttalande om produkternas ursprung, har Cypfruvex och Förenade kungarikets regering preciserat att Cypern, såsom geografisk och inte politisk enhet, är ett land som påvisats vara fritt från de sjukdomar som anges i direktiv 77/93. Under dessa förhållanden är det endast bedömningen av punkterna 16.2 a, 16.3 a och 16.4 a i bilaga 4 del A avsnitt I till direktivet som är relevant för bedömningen av tolkningsfrågan. Till skillnad från punkterna 16.2 b—c, 16.3 b—c och 16.4 b—d föreskrivs inte i punkterna 16.2 a, 16.3 a och 16.4 a att det officiella uttalandet skall göras i ursprungslandet. I sistnämnda punkter uppställs endast krav på att det land som avses i det officiella uttalandet skall vara ett land som påvisats vara fritt från sjukdomar. Ett sådant uttalande kan således göras i ett annat icke-medlemsland än ursprungslandet. Sedan år 1998 är det än lättare att göra ett sådant uttalande, eftersom kommissionen sedan dess formellt förklarat att vissa områden påvisats vara fria från sjukdomar eller skadegörare.

- 35 Förenade kungarikets regering anser således att den andra frågan skall besvaras på följande sätt. Det officiella uttalande som avses i punkterna 16.2—16.4 kan göras av myndigheterna i ett annat icke-medlemsland än ursprungslandet då kommissionen i enlighet med artikel 16 a i direktiv 77/93 i dess lydelse enligt direktiv 98/2 beslutat att förklara ursprungslandet vara fritt från de skadegörare eller sjukdomar som avses i nämnda punkter.

Begäran om återupptagande av det muntliga förfarandet

- 36 Cypfruvex har genom skrivelse av den 20 juni 2003 begärt att det muntliga förfarandet skall återupptas. Cypfruvex har därvid gjort gällande att för det fall domstolen beslutar dom i enlighet med generaladvokatens förslag till avgörande, kommer målet att avgöras utifrån skäl som parterna inte har haft tillfälle att diskutera. Cypfruvex har påpekat att generaladvokaten i punkterna 46—52 i sitt förslag till avgörande ansett att produktionsplatsen är den lämpligaste platsen för att kontrollera de särskilda villkor som är tillämpliga på citrusfrukterna som är föremål för prövning i målet vid den nationella domstolen. Cypfruvex har i detta avseende särskilt gjort gällande att generaladvokaten därigenom underlåtit att pröva frågan huruvida denna kontroll kan göras på andra platser än på ursprungsplatsen, vilket var den enda frågan som parterna hade tillfälle att diskutera.
- 37 Domstolen erinrar om att den enligt artikel 61 i rättegångsreglerna, ex officio, på förslag av generaladvokaten eller på parternas begäran kan besluta att återuppta det muntliga förfarandet om den anser att den inte har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet eller om målet skall avgöras utifrån skäl som parterna inte har haft tillfälle att diskutera (se dom av den 10 februari 2000 i de förenade målen C-270/97 och C-271/97, Deutsche Post, REG 2000, s. I-929, punkt 30, och av den 18 juni 2002 i mål C-299/99, Philips, REG 2002, s. I-5475, punkt 20).

- 38 Domstolen finner att så inte är fallet i förevarande mål. Under det skriftliga och det muntliga förfarandet diskuterade parterna nämligen frågan huruvida de särskilda krav som är tillämpliga på de citrusfrukter som är föremål för prövning i målet vid den nationella domstolen kan uppfyllas på andra platser än på produkternas ursprungsplats.
- 39 Mot denna bakgrund finner domstolen, efter att ha hört generaladvokaten, att Cypfruvex begäran inte innehåller någon uppgift som visar att det är användbart eller nödvändigt att återuppta det muntliga förfarandet. Begäran skall därför avslås.

Domstolens bedömning

- 40 I sin dom av den 4 juli 2000 i det ovannämnda målet Anastasiou m.fl. slog domstolen fast att en medlemsstat enligt direktiv 77/93 kan tillåta införsel i landet av växter som har sitt ursprung i ett icke-medlemsland och för vilka ett sundhetscertifikat skall utfärdas om att i synnerhet särskilda krav iakttagits, om växterna — då det inte föreligger något certifikat som utfärdats av de behöriga myndigheterna i ursprungslandet — åtföljs av ett certifikat som utfärdats i ett icke-medlemsland som inte är växternas ursprungsland, bland annat under förutsättning att växterna inte omfattas av särskilda bestämmelser som endast kan iakttas på ursprungsplatsen.
- 41 Domstolen uttalade sig således inte avseende frågan huruvida det är möjligt att uppfylla de särskilda krav som gäller för de citrusfrukter som är föremål för

prövning i målet vid den nationella domstolen, det vill säga de krav som anges i punkt 16.1, på andra platser än på frukternas ursprungsplats.

- 42 De tolkningsfrågor som har ställts av den nationella domstolen i detta mål och som enligt nämnda domstol är nödvändiga för att slita den där anhängiga tvisten är således nya. Domstolen kommer därför att nedan pröva dessa nya tolkningsfrågor.
- 43 För det första skall tolkningsfrågorna besvaras mot bakgrund av syftena med direktiv 77/93 och mot bakgrund av betydelsen enligt nämnda direktiv av att sundhetscertifikat utfärdas då de växter som är underkastade denna formalitet har sitt ursprung i ett icke-medlemsland.
- 44 I de tre första skälen i direktiv 77/93 anges att "[v]äxtodlingen är mycket viktig för gemenskapen", att "[v]äxtodlingens avkastning... ständigt [minskar] genom påverkan av skadegörare" och att "[d]et är absolut nödvändigt att skydda växter mot skadegörare". I tionde skälet i direktiv 77/93 anges vidare att "[f]örekomst av en del av dessa skadegörare... inte [kan] kontrolleras effektivt när växter eller växtprodukter förs in från länder där skadegörarna förekommer. Det är därför nödvändigt att... bestämmelser fastställs om att särskilda kontroller skall göras i produktionslandet". I sextonde till tjugonde skälet i direktiv 77/93 anges att dessa växtskyddskontroller av växter från andra medlemsländer som utförs i

bestämmelselandet skall avskaffas gradvis. Växtskyddskontrollerna av växter som införs från icke-medlemsländer skall dock fortsätta.

- 45 Direktiv 77/93 syftar således bland annat till att säkerställa en hög växtskyddsnivå vad gäller införsel till gemenskapen av skadegörare på produkter som importerats från icke-medlemsländer. Det genom direktiv 77/93 införda gemensamma skyddssystemet grundar sig i huvudsak på en kontroll som utförs av experter med lagenliga bemyndiganden från regeringen i det exporterande landet och som dokumenteras i ett för ändamålet avsett sundhetscertifikat. De kontroller som utförs av importerande medlemsstater vid gränsen utförs i själva verket i mycket begränsad omfattning och kan under alla omständigheter inte ersätta sundhetscertifikaten (se domen av den 5 juli 1994 i det ovannämnda målet *Anastasiou m.fl.*, punkterna 61 och 62, och av den 4 juli 2000 i det ovannämnda målet *Anastasiou m.fl.*, punkt 22).
- 46 Utfärdandet av sundhetscertifikat som föreskrivs i artikel 12.1 i direktiv 77/93 vad gäller införsel till gemenskapen av de växter som anges i bilaga 5 del B i direktivet och som kommer från icke-medlemsländer utgör således en grundläggande formalitet. Tack vare denna formalitet är det möjligt att beträffande dessa produkter säkerställa att syftena med direktivet kan iakttas.
- 47 Att denna formalitet är av grundläggande karaktär innebär att medlemsstaterna endast på vissa villkor får godta certifikat som utfärdats av ett icke-medlemsland som inte är produkternas ursprungsland (domen av den 4 juli 2000 i det ovannämnda målet *Anastasiou m.fl.*, punkterna 36 och 37). Den importerande medlemsstaten kan med hjälp av de färdhandlingar som åtföljer varorna kontrollera att villkoren är uppfyllda, och dessa villkor innebär att andra icke-medlemsländer än ursprungsstaten i mindre utsträckning kan utfärda sundhetscertifikat. Villkoren möjliggör dessutom för exportstaten och den

importerande medlemsstaten att samarbeta (domen av den 4 juli 2000 i det ovannämnda målet Anastasiou m.fl., punkt 37).

- 48 Mot bakgrund av vad som har angetts ovan i den första delen av domskälen finner domstolen att det inte föreligger någon presumtion för att de sundhetscertifikat som utfärdats av något annat icke-medlemsland än ursprungsstaten är korrekta som kan jämföras med den presumtion som gäller för certifikat som utfärdats i växternas ursprungsland.
- 49 Vad för det andra gäller vissa växtkategorier som kan ha angripits av skadegörare, finner domstolen följande. Artikel 9.1 i direktiv 77/93 är tillämplig på de citrusfrukter som är föremål för prövning vid den nationella domstolen. Av denna bestämmelse följer att syftet med direktivet är att uppnå en högre skyddsnivå som är identisk för samtliga medlemsstater.
- 50 I artikel 9.1 i direktiv 77/93 återfinns nämligen särskilda bestämmelser för de växtkategorier som förtecknas i bilaga 4 del A, och syftet med dessa bestämmelser är att beträffande nämnda kategorier säkerställa en högre skyddsnivå utöver den som anges i artikel 12.1 i direktiv 77/93.
- 51 Vid tidpunkten för sakomständigheterna i målet vid den nationella domstolen hade bilaga 4 till direktiv 77/93 ändrats genom direktiv 92/103 på så sätt att bilagan fått samma lydelse som direktiv 92/103. I tredje skälet i direktiv 92/103 anges att i nämnda bilaga förtecknas ”de särskilda krav som bör uppfyllas för att frånvaron av de ovannämnda skadegörarna skall kunna garanteras”.

- 52 Till skillnad från artikel 12.1 i direktiv 77/93, enligt vilken ett annat icke-medlemsland än ursprungslandet får utfärda ett sundhetscertifikat, uppställs i artikel 9.1 i direktiv 77/93 krav på att det sundhetscertifikat som erfordras för de växter som förtecknas i bilaga 4 del A i princip skall utfärdas i växternas ursprungsland.
- 53 Artikel 9.1 i direktiv 77/93 utgör inte något undantag från den i artikel 12.1 föreskrivna huvudregeln. Artikel 9.1 är i stället en separat bestämmelse som skall tillämpas på vissa växtkategorier som förtecknas i en annan bilaga än bilaga 5 del B till nämnda direktiv. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att de särskilda kraven i bilaga 4 del A kontrolleras och iakttas då sundhetscertifikat utfärdas i de berörda växternas ursprungsland. En restriktiv tolkning av artikel 9.1 i direktiv 77/93 och av de särskilda kraven i bilaga 4 del A, som artikel 9.1 hänvisar till, skulle således stå i strid mot detta syfte.
- 54 Däremot utgör bestämmelsen i artikel 9.1 i direktiv 77/93 om att det officiella sundhetscertifikatet skall utfärdas i ursprungslandet "utom... om de särskilda krav som fastställs i bilaga 4 del A kan uppfyllas också på andra platser än den ursprungliga" ett undantag från bestämmelsen om att certifikatet skall utfärdas i ursprungslandet. Denna bestämmelse skall därför tolkas restriktivt.
- 55 Mot bakgrund av vad som har angetts ovan i den andra delen av domskälen finner domstolen att de särskilda krav som kan uppfyllas på andra platser än på ursprungsplatsen i den mening som avses i nämnda bestämmelse i artikel 9.1 i

direktiv 77/93, är endast de krav som kan uppfyllas under lika tillfredsställande förhållanden avseende växtskydd som på växternas ursprungsplats.

- 56 Bedömningen av punkterna 16.1—16.4 rörande de särskilda kraven som är tillämpliga på *citrusfrukter* med ursprung i icke-medlemsländer understryker för det tredje den särskilda betydelsen av att förse produkternas emballage med en lämplig ursprungsmärkning då de kommer från ett land som har påvisats vara fritt från förtecknade skadegörare.
- 57 Det är ostridigt mellan parterna, och det framgår även av handlingarna i målet, att Cypern redan innan direktiv 98/2 trädde i kraft hade påvisats vara fritt från de i punkterna 16.2—16.4 uppräknade skadegörare som kan angripa nämnda citrusfrukter. De enda särskilda krav som följaktligen är tillämpliga på de citrusfrukter som är föremål för prövning i målet vid den nationella domstolen är kraven i punkt 16.1 på att dessa citrusfrukter skall "vara fria från stjälkar och blad" och att emballaget skall ha en "lämplig ursprungsmärkning".
- 58 I likhet med vad samtliga parter i målet vid den nationella domstolen anfört, och i likhet med vad som angetts av House of Lords, finner domstolen att det första av dessa krav kan uppfyllas genom en okulär kontroll som kan göras i ett annat icke-medlemsland än det som är produkternas ursprungsland under samma förhållanden som i ursprungslandet.
- 59 Det enda sättet att fastställa att citrusfrukterna faktiskt kommer från ett land eller ett område som påvisats vara fritt från de skadegörare som avses i punkterna 16.2—16.4 är följaktligen att kontrollera att det andra kravet uppfyllts, nämligen att emballaget har en lämplig ursprungsmärkning. Detta särskilda krav utgör den enda garantin för den importerande medlemsstaten för att växterna a priori är fria från nämnda skadegörare och för att växterna följaktligen inte behöver omfattas av det i nämnda punkter föreskrivna kravet på officiellt uttalande i ursprungslandet. Nämnda särskilda krav har således inte

samma föremål eller omfattning som kravet på att produkterna skall vara fria från stjälkar och blad. Kravet på att emballaget skall ha en lämplig ursprungsmärkning kan således inte tolkas på samma sätt som kravet på att produkterna skall vara fria från stjälkar och blad enbart på den grunden att de båda kraven återfinns i samma punkt 16.1.

- 60 Eftersom en lämplig ursprungsmärkning fritar exportören från det i punkterna 16.2—16.4 föreskrivna kravet på officiellt uttalande i ursprungslandet, vore det paradoxalt om en sådan märkning, som intygar produkternas ursprung, kunde göras på annan plats än i ursprungslandet efter det att växterna exporterats. Redan den omständigheten att det i punkt 16.1 föreskrivs att emballaget skall ha en dylik ursprungsmärkning talar för att detta krav skall uppfyllas då produkterna paketeras för första gången för levererans, vilket måste göras innan de transporteras till ett annat icke-medlemsland än ursprungslandet.
- 61 Att denna ursprungsmärkning fritar exportören från det i punkterna 16.2—16.4 föreskrivna kravet på officiellt uttalande utesluter att det endast är växtproducenten som kan förse emballaget med denna märkning bortsett från varje ingripande som görs av behöriga myndigheter för att göra dessa officiella uttalanden. Denna tolkning bekräftas av artikel 9.1 i direktiv 77/93, på så sätt att det i bestämmelsen föreskrivs ett samband mellan utfärdandet av ”officiella” sundhetscertifikat och iakttagandet av särskilda krav som föreskrivs i bilaga 4 del A.
- 62 Förenade kungarikets regering och Cypfruvex har i detta avseende gjort gällande att det särskilda kravet på lämplig ursprungsmärkning kan uppfyllas i ett annat icke-medlemsland än ursprungslandet. Enligt dem båda kan detta ske på grundval av en kontroll som utförs av en behörig inspektör i det andra icke-medlemslandet av giltigheten av denna märkning för att fastställa sundhetscertifikatet. Domstolen finner att detta argument inte kan godtas.

- 63 Att tolka punkt 16.1 på så sätt att kontrollen av att emballaget har en lämplig ursprungsmärkning endast behöver göras i efterhand, skulle nämligen stå i strid med syftet med nämnda bestämmelse, i vilken föreskrivs själva genomförandet av denna formalitet vad gäller märkningen. Den inspektör som har till uppgift att utfärda sundhetscertifikat i det andra icke-medlemslandet har vidare inte samma förutsättningar som motsvarande kontrollör i ursprungslandet att upptäcka eventuella förfalskningar av ursprungsmärkningen som gjorts för att på ett otillbörligt sätt tillgodogöra sig ett sundhetsuttalande som är tillfredsställande vad avser ursprungslandet. Kontrollören i det andra icke-medlemslandet kan nämligen endast grunda sin bedömning på fakturor eller på transport- eller färdhandlingar. Slutligen är det inte möjligt för de behöriga myndigheterna i importmedlemsstaten att samarbeta med myndigheterna i ett annat icke-medlemsland än det land i vilket de importerade växterna har sitt ursprung på ett lika tillfredsställande sätt som om de samarbetar direkt med de behöriga myndigheterna i ursprungslandet. Det är emellertid av särskild vikt att samarbetet med sistnämnda myndigheter kan ske på ett effektivt sätt, särskilt vid smittospridning (se, för ett liknande resonemang, domen av den 5 juli 1994 i det ovannämnda målet Anastasiou m.fl., punkt 63).
- 64 Förenade kungarikets och Cypfruvex argument är således inte förenligt med den strikta tolkning som skall göras av undantagen i artikel 9.1 i direktiv 77/93. Om nämnda argument skulle godtas, hade det inte heller varit möjligt att iaktta det syfte som eftersträvas genom den i punkt 16.1 föreskrivna ursprungsmärkningen.
- 65 Kravet på att emballaget skall ha en "lämplig" ursprungsmärkning är det enda som kan styrka produkternas ursprung och frita exportören från de särskilda krav som föreskrivs i punkterna 16.2—16.4. Mot bakgrund av vad som angetts ovan finner domstolen att kravet på lämplig ursprungsmärkning endast kan uppfyllas i produkternas ursprungsland av de myndigheter som är behöriga att utfärda de sundhetscertifikat som krävs enligt direktiv 77/93 eller under dessa myndigheters kontroll. Frågan om kvaliteten på samarbetet mellan myndigheterna i importmedlemsstaterna och, i förevarande mål, myndigheterna i Turkiet är således inte relevant.

- 66 En slutledning e contrario av de genom direktiv 98/2 införda ändringarna av punkterna 16.2 och 16.3 föranleder inte att punkt 16.1 skall tolkas på ett annat sätt än vad som gjorts ovan.
- 67 I likhet med vad som anges i första skälet är syftet med direktiv 98/2 att "gemenskapen skall få ett bättre skydd mot... skadegörare som redan finns förtecknade i rådets direktiv 77/93/EEG". Syftet med de införda ändringarna är att de i punkterna 16.2—16.3 a i ändrad lydelse föreskrivna formaliteterna rörande officiella uttalanden skall bli obligatoriska i samtliga fall, inklusive när det icke-medlemsland som är ursprungsland påvisats vara fritt från ifrågavarande skadegörare.
- 68 Såsom Anastasiou m.fl., den grekiska regeringen och kommissionen har gjort gällande, finner domstolen att det genom dessa nya bestämmelser blir möjligt att säkerställa att det sundhetscertifikat som åtföljer växterna har en fortsatt permanent förbindelse med växternas ursprung, medan den ursprungsmärkning som anbringats på emballaget kan försvinna om emballaget skadas. Syftet med ändringarna är dessutom att på ett mer uttryckligt sätt fastställa att det under alla förhållanden erfordras att de officiella myndigheterna intygar växternas ursprung.
- 69 Det skulle stå i strid med syftet att förstärka växtskyddet att tolka de enligt punkterna 16.2—16.3a i ändrad lydelse erfordrade officiella uttalandena på så sätt att nämnda uttalanden kan göras i ett annat icke-medlemsland än produkternas ursprungsland, trots att syftet med de nya bestämmelserna är att utvidga kraven på ursprungsmärkning enligt i direktiv 77/93. Ordalydelsen av var och en av dessa punkter, som har kravet på "officiellt uttalande" som gemensam nämnare innan det under bokstäverna a, b eller d anges vilka situationer som avses, utvisar att detta krav under alla omständigheter skall uppfyllas i växternas ursprungsland.

- 70 Genom direktiv 98/2 infördes för övrigt i punkterna 16.2 a, 16.3 a och 16.3a a i ändrad lydelse bestämmelsen om att ursprungslandet skall ha påvisats vara fritt från ifrågavarande skadegörare "i enlighet med det förfarande som fastställs i artikel 16a" i direktiv 77/93. Denna omständighet föranleder inte någon annan bedömning än den som gjorts ovan. Syftet med denna nya bestämmelse är att begränsa möjligheten att åberopa punkterna 16.2 a, 16.3 a och 16.3a a i ändrad lydelse till att endast gälla då gemenskapen har förklarat ett land vara fritt från skadegörare. Den nya bestämmelsen varken syftar till eller innebär att ett annat icke-medlemsland än produkternas ursprungsland ges tillstånd att förklara att växterna har sitt faktiska ursprung i det eller det landet. Den nya bestämmelsen påverkar inte heller kravet på att det officiella uttalandet skall göras i ursprungslandet.
- 71 Mot bakgrund av ovanstående drar domstolen följande slutsats. Även om den praktiska betydelsen av kravet på lämplig ursprungsmärkning till största delen försvann genom att direktiv 98/2 trädde i kraft, innebär inte direktivet att nämnda krav skall tolkas på ett annat sätt.
- 72 Inte heller de övriga argument som framförts av Förenade kungarikets regering och Cypfruvex föranleder domstolen att göra någon annan bedömning än vad som gjorts ovan, nämligen att det ankommer på de behöriga myndigheterna i produkternas ursprungsland att uppfylla kraven på att förse emballaget med en lämplig ursprungsmärkning och göra ett officiellt uttalande.
- 73 I artikel 12.1 b i direktiv 77/93 ges det avsändande landet som inte är ursprungsland i vissa fall tillstånd att utfärda ett sundhetscertifikat, genom att det föreskrivs att "sundhetscertifikatet inte får vara utfärdat tidigare än 14 dagar före den dag då växterna... lämnar det avsändande landet". Det enda syftet med

denna bestämmelse är att reglera villkoren för att myndigheterna i det avsändande landet skall få utfärda ett sundhetscertifikat, och bestämmelsen innebär inte att dessa myndigheter får göra avsteg från de särskilda krav som fastställs i artikel 9.1 i direktiv 77/93.

- 74 Vidare har exempel åberopats rörande handelsbruk avseende import av trä, och det har gjorts gällande att dessa exempel visar att andra myndigheter än myndigheterna i ursprungslandet kan förse emballaget med en ursprungsmärkning med giltig verkan. Domstolen finner att dessa exempel inte är relevanta i förevarande mål. I artikel 9.1 i direktiv 77/93 föreskrivs nämligen beträffande träprodukter andra särskilda skäl som skall vara uppfyllda än de villkor som i detta mål skall tolkas av domstolen.
- 75 Mot bakgrund av vad som anförts ovan skall de frågor som har ställts av den nationella domstolen besvaras på följande sätt. Direktiv 77/93 skall tolkas så att det i punkt 16.1 föreskrivna särskilda kraven på att växternas emballage skall ha en lämplig ursprungsmärkning kan endast uppfyllas i de berörda växternas ursprungsland. De genom direktiv 98/2 införda ändringarna av punkterna 16.2—16.3 i direktiv 77/93 föranleder inte någon annan bedömning. Det sundhetscertifikat som erfordras för att dessa växter skall få föras in i gemenskapen skall således utfärdas i växternas ursprungsland av landets behöriga myndigheter eller under dessa myndigheters kontroll.

Rättegångskostnader

- 76 De kostnader som har förorsakats av Förenade kungarikets regering och den grekiska regeringen samt kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till

parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

— angående de frågor som genom beslut av den 17 december 2001 har ställts av House of Lords — följande dom:

Rådets direktiv 77/93/EEG av den 21 december 1976 om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och att de sprids inom gemenskapen, i dess ändrade lydelse, skall tolkas så att det i punkt 16.1 föreskrivna särskilda kravet på att växternas emballage skall ha en lämplig ursprungsmärkning kan endast uppfyllas i de berörda växternas ursprungsland. De genom direktiv 98/2 införda ändringarna av punkterna 16.2—16.3 i direktiv 77/93 föranleder inte någon annan bedömning. Det sundhetscertifikat som erfordras för att dessa växter skall få föras in i

gemenskapen skall således utfärdas i växternas ursprungsland av landets behöriga myndigheter eller under dessa myndigheters kontroll.

Rodríguez Iglesias	Puissochet	Wathelet
Schintgen	Timmermans	Gulmann
Edward	La Pergola	Jann
Skouris	Macken	Colneric
von Bahr	Cunha Rodrigues	Rosas

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 30 september 2003.

R. Grass

Justitiensekreterare

G.C. Rodríguez Iglesias

Ordförande